

De oorspronkelijk aan Maria gewijde kerk werd waarschijnlijk rond 1280 gesticht als we de kronieken van abt Menko's opvolger moeten geloven (Kroniek Bloemhof: *'ad honorem Dei gen. Mariae'*).

We zien een mooi, compact laatromaans zaalkerkje in het midden van een wierdedorp. De dubbele geleding van de muren voorkomt dat de kerk plomp wordt en benadrukt het verticale element. De grotere bovenzone van het muurwerk heeft meer aandacht gekregen dan de benedenzone: dat maakte de plaatsing van grote ramen mogelijk. De benedenzone wordt geleed door spaarvelden met spitsbogen, afgewisseld door een dichtgemetselde ingang in de middelste travee. In de bovenzone zien we in de linker- en rechtertravee drie spaarvelden, met in de middelste het venster. Deze spaarvelden zijn opgevuld met siermetselwerk; dit is goed te zien aan de zuidzijde. De middelste travee, vroeger de ingangstravee, heeft slechts één raam. De oostwand vertoont een klimmend drielicht (drie ramen waarvan het middelste raam hoger is), passend bij de in de 19e eeuw afgebroken topgevel.

De traveeën worden van elkaar gescheiden door lichte, eenmaal versneden steunberen. Hier en daar zijn onder de dakrand nog resten van een boogfries te zien. In de 19e eeuw, toen de kap werd vernieuwd, is waarschijnlijk ook de topgevel van het koor afgebroken en vervangen door een dakschild.

In de 15e eeuw voegde men in het westen de ruim 20 meter hoge gotische toren toe. Tegen de noordzijde van de toren zit een onregelmatige vijfkantige traptoren. In de 18e eeuw kreeg de toren het huidige tentdak, galmgaten met spitse bogen en werd de westelijke ingang ingebroken.

Als we naar binnen gaan zien we een fraai interieur. Bij de bouw van de kerk in de 13e eeuw werden de drie traveeën voorzien van meloenvormige koepelgewelven, rustend op spitse gordel- en muraalbogen. *Een belangrijk constructief element in laatromaanse Groninger kerkenbouw is het 'meloengewelf'. Dit is een ellipsvormig koepelgewelf dat qua vorm lijkt halve meloen en in zijn geheel dragend is. De ribben worden in een sluitring opgevangen, terwijl de gewelfvelden licht bollend zijn aangebracht. De sluitring ligt beduidend hoger dan de top van de muraal- en gordelbogen. Door deze vorm ligt de geboorte (aanzet) van het gewelf laag, wat resulteert in geringe spatkrachten. Dit kan de maat van steunberen of lisenen en/of muren reduceren. De vorm van de muraalbogen, enigszins spits, staat relatief hoge vensters toe. Dit type gewelf komt uit de Anjou en breidde zich vandaar uit naar de regio Westfalen, daarna richting Nedersachsen en het middeleeuwse Friesland (incl. Groningen).*

Het westelijk gewelf werd tegelijk met de bouw van de toren vervangen door een kruisribgewelf. Bij het verwijderen van de pleisterlagen kwam op de oostelijke gewelven de oude baksteenimitatie-beschildering weer te voorschijn en verschenen plantaardige ornamenten op het kruisribgewelf. Er kwam ook een wapenschild tevoorschijn, gevuld met bouwvakkersattributen: troffel, winkelhaak, hamer en bijl.

De toren, die met een grote spitsboog (die de vervanging van het westelijk gewelf noodzakelijk maakte) naar de kerk opent, heeft ook een kruisribgewelf. De binnenwanden van het schip hebben spaarvelden met spitse bogen. Rond de vensters is op de bepleistering een imitatie van natuurstenen blokken geschilderd. Dit geldt ook voor de bogen van het gemetselde oksaal, dat het koor afsluit van het schip (een van de weinige intact gebleven stenen oksalen in Nederland). Aan beide zijden bevinden zich lage vensters en op het koor zien we nog een piscina.

Op het oksaal werd in 1531 het orgel geplaatst, een van de oudste, nog bespeelbare renaissance-orgels in Nederland. Bij de bouw werden orgelpijpen gebruikt uit het voormalige orgel uit de 15e eeuw. Tot de verdere aankleding behoren briefpanelen en met imitatiepijpen beschilderde luiken. In 1857 werd het orgel gereviseerd door H.E. Freytag. Een verdere restauratie vond plaats in 1973-'74. Daarbij werd de oude

dispositie vrijwel geheel hersteld. Vanwege zijn ouderwetse aard wordt dit orgel vaak gebruikt voor historische concerten. Voor de bouw van het orgel werd het oksaal voorzien van een houten galerij.

De preekstoel is van het midden van de 17e eeuw en heeft tussen de getordeerde hoekzuilen fraaie barokke boogpanelen. De boeken van Vredeman de Vries, een bekend Nederlands architect en tekenaar uit de 16e eeuw, leverden de voorbeelden voor de ornamenten op de panelen. Het doophek met de merkwaardige korte balusters stamt uit de zelfde tijd; de bank met het wapen van de Ripperda's op het achterschot is van iets latere datum.